

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 706/2017-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. novembra 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED] [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Dušanom Remetom, advokátska kancelária, Masarykova 2, Prešov, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 52 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 4 S 30/2014 a jeho rozsudkom zo 4. decembra 2014 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 4 S 30/2014 z 9. júna 2015 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sžo 144/2015 a jeho rozsudkom z 28. júna 2017 a takto

rozhodol:

Sťažnosť [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED]
a [REDACTED] odmieta.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. októbra 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ 1“), [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ 2“), [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka 3“) a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka 4“, všetci spolu aj „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 52 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 S 30/2014 a jeho rozsudkom zo 4. decembra 2014 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 4 S 30/2014 z 9. júna 2015 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sžso 144/2015 a jeho rozsudkom z 28. júna 2017.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že tromi žalobami z 20. marca 2014 sa sťažovateľ 1 domáhal na krajskom súde preskúmania zákonnosti postupu a rozhodnutí Sociálnej poisťovne, ústredia Bratislava (ďalej len „ústredie“) č. 17629-2/2014-BA z 28. januára 2014, č. 21059-3/2014-BA z 5. februára 2014 a č. 21063-3/2014-BA z 5. februára 2014.

Sťažovateľ 1 ako zamestnávateľ v podaných žalobách namietal porušenie jeho subjektívnych práv, ako aj subjektívnych práv jeho zamestnancov (sťažovateľa 2, sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4) v správnom konaní predovšetkým z dôvodov nedostatočného zistenia skutkového stavu, porušenia zásady dvojinstančnosti správneho konania, nepreskúmateľnosti a arbitrárnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy, nevydania rozhodnutia orgánu verejnej správy v zákonnej lehote, porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a prejudikovania rozhodnutia orgánom verejnej správy, a to s podrobným odôvodnením a s odkazom na konkrétne skutočnosti.

Uznesením krajského súdu č. k. 4 S 30/2014-36 z 2. decembra 2014 bol do konania pribratý sťažovateľ 2. Uznesením krajského súdu sp. zn. 4 S 31/2014 z 2. decembra 2014 bola do konania pribratá sťažovateľka 3. Uznesením krajského súdu sp. zn. 4 S 32/2014 z 2. decembra 2014 bola do konania pribratá sťažovateľka 4.

Uznesením krajského súdu sp. zn. 4 S 30/2014 zo 4. decembra 2014 (vyhláseným na pojednávaní) boli súdne konania vedené pod sp. zn. 4 S 30/2014, sp. zn. 4 S 31/2014 a sp. zn. 4 S 32/2014 spojené do jedného súdneho konania vedeného ďalej pod sp. zn. 4 S 30/2014.

Rozsudkom krajského súdu sp. zn. 4 S 30/2014 zo 4. decembra 2014 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 4 S 30/2014 z 9. júna 2015 bola žaloba sťažovateľa 1 zamietnutá, konanie o žalobe sťažovateľa 2 bolo zastavené a žalobou napadnuté rozhodnutia ústredia vo vzťahu k sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 boli zrušené a vrátené na ďalšie konanie.

V odôvodnení rozsudku poukázal krajský súd najmä na to, že podľa jeho právneho názoru sťažovateľ 1 namietal v podaných žalobách porušenie iných než svojich subjektívnych práv, v dôsledku čoho sú jeho žaloby nedôvodné. Vo vzťahu k sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 konštatoval nedostatočne zistený skutkový stav. Okrem toho sa krajský súd vyjadril k jednotlivým námietkam a tvrdeniam sťažovateľa 1 a sťažovateľa 2, zaujal k nim príslušný právny názor, s ktorým sa však sťažovatelia nestotožňujú.

3. Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžo 144/2015 z 28. júna 2017 doručeným sťažovateľom 17. augusta 2017 bol rozsudok krajského súdu vo vzťahu k sťažovateľovi 1 a sťažovateľovi 2 potvrdený. Vo vzťahu k sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 bol rozsudok zmenený tak, že sa konanie zastavilo.

4. Podľa presvedčenia sťažovateľov uvedenými rozhodnutiami došlo k porušeniu ich označených práv podľa ústavy a dohovoru.

5. Na účel náležitého preukázania porušenia označených práv sťažovateľa poukazujú na nasledujúce okolnosti:

Podľa sťažovateľov nebolo zohľadnené rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 90/2015 zo 14. decembra 2016, podľa ktorého v skutkovo obdobnej a právne totožnej veci bol vyslovený názor, podľa ktorého príslušná pobočka Sociálnej poisťovne, ale ani ústredie nemali právomoc rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k osobám v rovnakom postavení, v akom sa nachádzajú aj sťažovatelia. Preto podľa presvedčenia sťažovateľov ani neprichádzala do úvahy iná možnosť ako zrušenie rozhodnutia ústredia, keďže bolo vydané bez opory v zákone, pričom ho možno označiť za nulitný, resp. ničotný právny akt (paakt). Práve v tomto vidia sťažovatelia najzávažnejšie pochybenie zo strany všeobecných súdov. Tieto vzhľadom na nedostatok právomoci orgánov verejnej správy rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy mali bezodkladne pristúpiť k zrušeniu rozhodnutia ústredia, ako aj prvostupňového rozhodnutia.

Sťažovatelia argumentujú, že podľa § 134 ods. 2 písm. b) Správneho súdneho poriadku správny súd nie je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak rozhodnutie alebo opatrenie vydal orgán, ktorý na to nebol podľa zákona oprávnený. Preto všeobecné súdy neboli viazané samotnými dôvodmi žalôb sťažovateľov a mali ex lege zrušiť rozhodnutia orgánov verejnej správy.

Podľa názoru sťažovateľov nedošlo ani k zohľadneniu rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžso 24/2015 z 27. apríla 2016, v ktorom najvyšší súd vyslovil názor o tom, že rozhodnutia orgánov verejnej správy sú predčasné a vychádzajú z nedostatočne zisteného skutkového stavu.

Neprihliadlo sa ďalej podľa sťažovateľov ani na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžso 40/2015 z 24. augusta 2016, podľa ktorého rozhodnutie súdu musí byť vo vzťahu k sťažovateľom rovnaké, pretože sa týka ich spoločných práv.

Sťažovatelia namietajú, že sa tiež nevzalo do úvahy rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 87/2015 z 26. apríla 2017, v ktorom bolo vyslovené, že jediným orgánom

oprávneným rozhodnúť o uplatniteľnej legislatíve vo vzťahu k dotknutej osobe (v identickom postavení ako sťažovateľ 2 v tejto veci) je príslušný poľský orgán.

Podľa sťažovateľov neboli zohľadnené ani ďalšie smerodajné rozhodnutia najvyššieho súdu. Uznesením sp. zn. 1 Sžso 11/2015 z 28. januára 2016 bolo prerušené odvolacie konanie a Súdnemu dvoru Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) boli predložené na rozhodnutie tri prejudiciálne otázky týkajúce sa výkladu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 (ďalej len „základné nariadenie“), pričom v teraz pertraktovanej veci najvyšší súd konajúci vo veci sťažovateľov takýto záver neprijal a vo veci meritórne rozhodol. Sťažovatelia ďalej uvádzajú, že inak aj ďalším uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžso 23/2015 z 28. júna 2016 došlo taktiež k prerušeniu odvolacieho konania s poukazom na to, že v inej veci boli Súdnemu dvoru predložené na rozhodnutie príslušné prejudiciálne otázky, zodpovedanie ktorých je určujúce pre vyriešenie vnútroštátneho sporu.

Podľa sťažovateľov príslušná poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia, teda Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ďalej len „ZUS“) vo vzťahu k sťažovateľovi 2, sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 určila, že uplatniteľnou legislatívou podľa čl. 16 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 a v súlade s čl. 13 základného nariadenia je slovenská legislatíva. Ústredie to akceptovalo tým, že vydalo formulár PD A1 a na sťažovateľa 2, sťažovateľku 3 a sťažovateľku 4 sa preto hľadelo ako na zamestnancov vykonávajúcich zamestnaneckú činnosť na slovenskom území.

Sťažovatelia ďalej poukázali na to, že v neskoršom období ústredie nariadilo svojim pobočkám preveriť reálny výkon činnosti sťažovateľa 2, sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4 na slovenskom území a prípadne rozhodnúť o zániku ich povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti podľa slovenských právnych predpisov. K tomu zo strany príslušných pobočiek v prvostupňovom konaní a zo strany ústredia v odvolacom konaní napokon aj došlo, a to v rozpore so zákonom a so skutočnosťou.

Podľa názoru sťažovateľov bolo potrebné v správnom konaní vykonať dokazovanie v takom rozsahu, aby bolo možné spoľahlivo ustáliť skutočný stav veci, pretože iba

na základe takto objektívne zisteného skutočného stavu možno následne prostredníctvom individuálneho právneho aktu rozhodnúť o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach účastníkov správneho konania.

Sťažovatelia sú presvedčení o tom, že z rozsudkov všeobecných súdov je zrejmé, že došlo k akceptovaniu a k „odobreniu“ zjavne nedostatočne zisteného skutočného stavu veci. Taktiež je zrejmé, že podľa názoru všeobecných súdov sťažovatelia boli vo vzťahu k zisťovaniu skutočného stavu málo činní a nepredložili dôkazy potrebné na preukázanie ich argumentácie. Všeobecné súdy teda v rozpore s právnou úpravou preniesli na sťažovateľov dôkaznú povinnosť týkajúcu sa preukazovania okolností dôležitých pre rozhodnutie vo veci samej. Podľa sťažovateľov je neakceptovateľné a nespravodlivé, aby boli nad rámec „súčinnosti“ povinní v správnom konaní čokoľvek preukazovať a dokazovať namiesto orgánu verejnej správy a už vôbec nie v konaní v rámci správneho súdnictva, kde sa rozhoduje zásadne na podklade skutočného stavu zisteného v správnom konaní.

Sťažovatelia ďalej poukazujú na to, že z rozsudku krajského súdu a najvyššieho súdu vyplýva tiež, že sťažovateľ 1 nemá na Slovensku registrované sídlo a sťažovateľ 2, sťažovateľka 3 a sťažovateľka 4 na slovenskom území reálne nevykonávajú žiadnu činnosť. K vysloveniu tohto záveru zo strany orgánu verejnej správy však podľa sťažovateľov nedošlo po náležitom zistení skutočného stavu veci. V tejto súvislosti je nevyhnutné zamerať sa predovšetkým na samotnú obsahovú náplň zamestnania sťažovateľa 2, sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4. Títo totiž vykonávajú roznos letákov, ktoré si preberajú v externej obchodnej spoločnosti. Do tejto obchodnej spoločnosti distribuuje letáky sťažovateľ 1 po ich vyzdvihnutí u svojich obchodných partnerov. Sťažovateľ 1 zároveň obstaráva obchodné zákazky v Poľsku. Podľa špecifických podmienok jednotlivých zákaziek sú sťažovateľ 2, sťažovateľka 3 a sťažovateľka 4 následne kontaktovaní zo strany sťažovateľa 1, ktorý ich poverí roznášaním letákov vo vybraných lokalitách na území Slovenska. Roznášanie letákov kontrolujú aj iní zamestnanci sťažovateľa 1. Zamestnancom sťažovateľa 1 sa navyše vedú aj dochádzkové listy, čo celkom zreteľne preukazuje reálny výkon činnosti na slovenskom území. Hoci sťažovateľ 1 tieto skutočnosti riadne oznámil, podľa názoru sťažovateľov sa napriek tomu v rámci výkonu kontroly nepristúpilo

k doplneniu dokazovania, nevyžiadali sa od sťažovateľa 1 ďalšie potrebné doklady, nedošlo k výsluchu sťažovateľa 2, sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4, ale ani k inému spôsobu preverenia výkonu ich činnosti (napr. vycestovaním na miesto aktuálneho výkonu práce – roznosu letákov, príp. aj dotazom na adresátov, ktorým sa letáky distribuujú). Určujúcim by bolo podľa sťažovateľov aj vyžiadanie stanoviska príslušného daňového úradu, keďže sťažovateľ 1 je registrovaným platiteľom dane z pridanej hodnoty.

Sťažovatelia osobitne uvádzajú, že všeobecné súdy pri svojom rozhodovaní nezohľadnili ani to, že ústredie už vopred (pred vykonaním kontroly u sťažovateľa 1) vedelo o tom, že pristúpi k vydaniu rozhodnutia, ktorým potvrdí prvostupňové rozhodnutie, lebo už v liste z 25. júla 2013 oznámilo ZUS obchodné mená, resp. mená a priezviská zamestnávateľov (vrátane sťažovateľa 1), u ktorých podľa názoru ústredia ide o tzv. schránkové firmy. Vyplýva to z toho, že ústredie už v roku 2013 prijalo záver o tom, že sťažovateľ 1 je tzv. schránkovou firmou, hoci k vydaniu rozhodnutia pristúpilo až v roku 2014.

Podľa názoru sťažovateľov rozsudkami všeobecných súdov došlo taktiež k „akceptovaniu“ nezákonného retroaktívneho rozhodovania zo strany orgánu verejnej správy. Ústredie je orgánom verejnej správy a môže konať iba v medziach zákona. Preto je neprípustné, aby vydalo individuálny právny akt, ktorým rozhodne o právach účastníka správneho konania spätne k inému dátumu, než je dátum jeho vydania.

Vo vzťahu k nedodržaniu zákonnej lehoty na rozhodnutie v správnom konaní poukazujú sťažovatelia na to, že prvostupňové rozhodnutie nebolo vydané v zákonnej lehote, ktorá objektívne začala plynúť podaním prihlášky, resp. registračného listu zo strany sťažovateľov. Prvostupňové rozhodnutie malo byť vydané najneskôr do 60 dní od začatia konania, k čomu však nedošlo. Oneskorene rozhodlo aj ústredie. Podľa názoru sťažovateľov je rozhodnutie ústredia nezákonné už pre samotné nedodržanie zákonnej lehoty. Napriek tomu všeobecné súdy nevyhodnotili tento argument ako dôvodný, resp. ako postačujúci pre zrušenie rozhodnutí orgánov verejnej správy.

Pokiaľ ide o samotné vykonanie kontroly zo strany orgánu verejnej správy na zistenie skutočnosti, či sťažovateľ 2, sťažovateľka 3 a sťažovateľka 4 vykonávajú na slovenskom území činnosť, podľa názoru sťažovateľov takáto kontrola nepatrí do právomoci tohto orgánu verejnej správy. Sociálna poisťovňa je totiž podľa názoru sťažovateľov oprávnená vykonávať kontrolnú činnosť iba na účel preverenia plnenia povinností ustanovených zákonom, a nie na preverenie výkonu podnikateľskej či zamestnaneckej činnosti účastníkov správneho konania. Takúto kontrolu môže uskutočniť iba príslušný inšpektorát práce, ktorý však nezistil žiadne nedostatky.

Sťažovatelia poukazujú napokon na porušenie princípu rovnakého zaobchádzania. Sťažovateľ 1 totiž zamestnáva viacero zamestnancov – poľských občanov, vo vzťahu ku ktorým pri existencii rovnakých podmienok príslušná pobočka Sociálnej poisťovne nerozhodla o tom, že nepodliehajú slovenskej legislatíve. Týmto bol podľa sťažovateľov vo vzťahu k porovnateľným zamestnancom sťažovateľa 1 uplatnený odlišný postup ako vo vzťahu ku sťažovateľovi 2, sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 ako poľským občanom. Porušenie princípu rovnakého zaobchádzania vidia sťažovatelia aj v tom, že na slovenskom území pôsobí množstvo zamestnávateľov, výkon činnosti ktorých nedovoľuje zastihnúť ich zamestnancov v sídle zamestnávateľa, pričom je možné predpokladať, že Sociálna poisťovňa dosiaľ u žiadneho zamestnávateľa, s výnimkou poľských zamestnávateľov, nevykonala kontrolu reálneho výkonu činnosti. Voči takýmto zamestnávateľom sa podľa sťažovateľov postupuje rozdielnym spôsobom a nerozhoduje sa o zániku sociálneho poistenia ich zamestnancov.

5.1 Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovatelia požadujú, aby ústavný súd o ich sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Základné práva sťažovateľov podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1, čl. 46 ods. 2 a čl. 52 ods. 2 Ústavy SR postupom Krajského súdu v Prešove v konaní pod č. k. 4 S 30/2014 a rozhodnutím Krajského súdu v Prešove č. k. 4 S 30/2014 zo dňa 04. 12. 2014 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 4 S 30/2014 zo dňa 09. 06. 2015 a postupom Najvyššieho súdu SR v konaní pod č. k. 9 Sžo 144/2015

a rozhodnutím Najvyššieho súdu SR č. k. 9 Sžso 144/2015 zo dňa 28. 06. 2017 porušené boli.

Zrušuje sa rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 9 Sžso 144/2015 zo dňa 28. 06. 2017 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 4 S 30/2014 zo dňa 04. 12. 2014 a v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 4 S 30/2014 zo dňa 09. 06. 2015 a vec sa vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie.

Sťažovateľovi I sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10.000 Eur (slovom desaťtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Sťažovateľovi II sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10.000 Eur (slovom desaťtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Sťažovateľovi III sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10.000 Eur (slovom desaťtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Sťažovateľovi IV sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10.000 Eur (slovom desaťtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Najvyšší súd SR je povinný nahradiť sťažovateľovi I trovy konania vo výške 165 Eur (slovom stošesťdesiatpäť eur) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu JUDr. Dušana Remetu, Masarykova 2, 080 01 Prešov.

Najvyšší súd SR je povinný nahradiť sťažovateľovi II trovy konania vo výške 165 Eur (slovom stošesťdesiatpäť eur) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu JUDr. Dušana Remetu, Masarykova 2, 080 01 Prešov.

Najvyšší súd SR je povinný nahradiť sťažovateľovi III trovy konania vo výške 165 Eur (slovom stošesťdesiatpäť eur) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu JUDr. Dušana Remetu, Masarykova 2, 080 01 Prešov.

Najvyšší súd SR je povinný nahradiť sťažovateľovi IV trovy konania vo výške 165 Eur (slovom stošesťdesiatpäť eur) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu JUDr. Dušana Remetu, Masarykova 2, 080 01 Prešov. “

II.

6. Z rozsudku krajského súdu č. k. 4 S 30/2014-44 zo 4. decembra 2014 vyplýva, že ním bola žaloba sťažovateľa 1 zamietnutá, konanie o žalobe sťažovateľa 2 bolo zastavené a vo vzťahu k sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 boli zrušené príslušné rozhodnutia ústredia v spojení s príslušnými prvostupňovými rozhodnutiami a vec bola vrátená v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie.

Sťažovateľ 1 v odvolaní tvrdí, že orgány verejnej správy nedodrжали zákonný postup, ich rozhodnutia sú nezákonné, arbitrárne, avšak v podanej žalobe okrem nedodržania zákonnej 60-dňovej lehoty na vydanie rozhodnutia netvrdí žiadne porušenie jeho subjektívnych práv. Je síce pravdou, že pri vydávaní rozhodnutí neboli dodržané procesné lehoty, avšak toto procesné pochybenie nemá vplyv na zákonnosť napadnutých rozhodnutí orgánov verejnej správy, pretože podľa § 250i ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) pri preskúmvaní zákonnosti a postupu správneho orgánu prihliadne súd len na tie vady konania pred správnym orgánom, ktoré mohli mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia. Zrušením žalobou napadnutých rozhodnutí len z tohto dôvodu (pre nedodržanie zákonnej procesnej lehoty) by sťažovateľ 1 nedosiahol priaznivejšie rozhodnutie vo veci. Namietané nezákonnosti postupu a rozhodnutí ústredia bez uvedenia konkrétnych porušení subjektívnych práv sťažovateľa 1 sú pre rozhodnutie vo veci irelevantné. Napadnutými rozhodnutiami nemohlo byť zasiahnuté do majetkovej sféry sťažovateľa 1. Z obsahu žalôb je totiž evidentné, že namieta porušenie práv svojich zamestnancov, nie teda porušenie svojich vlastných subjektívnych práv. Jeho zamestnancom nič nebránilo v tom, aby sa sami žalobami domáhali svojich subjektívnych práv v zákonnej dvojmesačnej lehote.

Z obsahu predloženého administratívneho spisu vyplýva, že napadnuté rozhodnutie bolo sťažovateľovi 2 doručené 6. februára 2014. Preto ak bol do konania pripustený až 4. decembra 2014 (keď nadobudlo právoplatnosť uznesenie krajského súdu č. k. 4 S 30/2014-36 z 2. decembra 2014), ním podaná žaloba bola oneskorená. Podľa § 250d ods. 3 OSP bolo preto potrebné konanie o žalobe sťažovateľa 2 zastaviť.

Naproti tomu rozhodnutia ústredia neboli sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 doručené, keďže ich prevzali iné osoby. V dôsledku toho nemohli ani nadobudnúť právoplatnosť.

Preto ich žaloby boli včas podané. Podľa názoru krajského súdu závery o tom, že sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 zaniklo povinné poistenie, nemajú podklad v dostatočne zistenom skutkovom stave, pretože z obsahu spisu nevyplýva, akým spôsobom bolo preukázané, že reálne činnosť zamestnanca nevykonávajú.

7. Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 144/2015 z 28. júna 2017 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok krajského súdu č. k. 4 S 30/2014-44 zo 4. decembra 2014 jednak v časti týkajúcej sa zamietnutia žaloby sťažovateľa 1, ako aj v časti týkajúcej sa zastavenia konania o žalobe sťažovateľa 2. V časti týkajúcej sa zrušenia rozhodnutia ústredia a vrátenia veci na ďalšie konanie vo vzťahu k sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 bol rozsudok zmenený tak, že konanie sa zastavilo.

Podľa názoru najvyššieho súdu sťažovateľ 1 podľa obsahu žaloby jednoznačne nenamietal porušenie vlastných subjektívnych práv, ale porušenie práv svojich zamestnancov, keď okrem nedodržania zákonnej 60-dňovej lehoty na vydanie napadnutých rozhodnutí žiadne porušenie svojich subjektívnych práv netvrdil. Samotné nedodržanie procesných lehôt pri vydaní napadnutých rozhodnutí však nemá za následok ich nezákonnosť, keďže prípadným zrušením žalobou napadnutých rozhodnutí len z tohto dôvodu by sťažovateľ 1 priaznivejšie rozhodnutie vo veci nedosiahol. Záver krajského súdu, podľa ktorého sťažovateľ 1 nebol aktívne hmotnoprávne legitimovanou osobou na podanie žaloby pre absenciu atribútu ukrátenia na právach, je preto správny. Vzhľadom na už uvedené nebolo možné zohľadniť námietku sťažovateľa 1, podľa ktorej postupom ústredia a jeho organizačnej zložky došlo k porušeniu viacerých jeho subjektívnych práv, keď konkrétne vôbec nešpecifikoval, v čom malo toto porušenie práv podľa jeho názoru spočívať.

Aj napriek tomu, že krajský súd sťažovateľa 2, sťažovateľku 3 a sťažovateľku 4 označoval ako žalobcov 2 – 4 s poukazom na to, že na základe návrhu pripustil ich vstup do konania na strane sťažovateľa 1 ako žalobcu podľa § 92 ods. 1 OSP, v skutočnosti ide stále o pribratých účastníkov konania. Na toto procesné postavenie nemá vplyv ani okolnosť, že krajský súd napriek existencii osobitnej právnej úpravy (§ 250 ods. 1 druhá veta OSP) nesprávne aplikoval § 92 ods. 1 OSP, ktorého použitie v správnom súdnictve nie je možné. Pribratý účastník nemá postavenie vedľajšieho účastníka konania.

Sťažovateľ 2, sťažovateľka 3 a sťažovateľka 4 krajským súdom nesprávne označovaní ako žalobcovia 2 – 4 (ktoré označenie najvyšší súd predovšetkým s ohľadom na zachovanie kontinuity a prehľadnosti rozhodnutia nemenil), boli do konania len pribratí uzneseniami krajského súdu a je potrebné na nich aj tak nahliadať. Pokiaľ krajský súd preskúmaval rozhodnutie ústredia aj vo vzťahu k týmto účastníkom, ktorí žalobu na preskúmanie rozhodnutia ústredia ani nepodali, predstavuje táto okolnosť neodstrániteľnú prekážku konania, na ktorú je potrebné prihliadať v každom štádiu konania. Z uvedeného dôvodu najvyšší súd musel rozsudok krajského súdu v časti týkajúcej sa zrušenia rozhodnutia ústredia a vrátenia veci na ďalšie konanie zmeniť a konanie zastaviť, lebo sťažovateľ 2, sťažovateľka 3 a sťažovateľka 4 žalobu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia nepodali.

III.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

10. Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá vo veci namietaného porušenia čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 52 ods. 2 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru smeruje proti postupu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 S 30/2014 a jeho rozsudku zo 4. decembra 2014 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 4 S 30/2014 z 9. júna 2015, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy.

Proti rozsudku krajského súdu bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľov podľa ústavy a dohovoru mal najvyšší súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v uvedenom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu. Treba tiež poznamenať, že sťažovatelia právo podať odvolanie proti rozsudku krajského súdu aj využili.

11. Odlišná je situácia vo vzťahu k tej časti sťažnosti, ktorá pre namietané porušenie čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 52 ods. 2 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru smeruje proti postupu najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sžo 144/2015 a jeho rozsudku z 28. júna 2017. Túto časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

12. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

13. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

14. Z pohľadu ústavného súdu je potrebné predovšetkým konštatovať, že krajský súd žalobu sťažovateľa 1 zamietol ako nedôvodnú [a to pre nedostatok aktívnej hmotnoprávnej legitímácie, keďže nenamietal porušenie svojich (vlastných) subjektívnych práv s výnimkou síce dôvodnej, avšak irelevantnej námietky nedodržania 60-dňovej procesnej lehoty na vydanie rozhodnutia]. Konanie o žalobe sťažovateľa 2 zastavil vychádzajúc z toho, že žaloba bola podaná oneskorene, keďže v čase jeho pribratia do konania uznesením krajského súdu už zákonná dvojmesačná lehota na podanie žaloby uplynula. Žalobe sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4 (ktorú považoval za včas podanú, pretože v čase ich pribratia do konania uzneseniami krajského súdu ešte neuplynula zákonná dvojmesačná lehota na podanie žaloby) vyhovel a zrušil rozhodnutie ústredia, ako aj prvostupňové rozhodnutie a vec vrátil v tomto rozsahu na ďalšie konanie.

Možno uviesť, že krajský súd sa meritórne zaoberal žalobou sťažovateľa 1, ako aj sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4.

15. Najvyšší súd potvrdil rozsudok krajského súdu vo vzťahu k zamietnutiu žaloby sťažovateľa 1, ako aj vo vzťahu k zastaveniu konania o žalobe sťažovateľa 2. Súhlasil pritom s dôvodmi krajského súdu týkajúcimi sa zamietnutia žaloby sťažovateľa 1, naproti tomu však vo vzťahu k sťažovateľovi 2 síce potvrdil výrok krajského súdu o zastavení konania, avšak nie preto, že jeho žaloba bola podaná oneskorene, ale preto, že podľa záverov najvyššieho súdu sťažovateľ 2 žiadnu žalobu nepodal (stal sa iba tzv. pribratým účastníkom konania uznesením krajského súdu). Na základe totožnej argumentácie zrušil najvyšší súd rozsudok krajského súdu vo vzťahu k sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 (ktoré tak isto boli iba tzv. pribratými účastníkmi) a konanie vo vzťahu k nim zastavil, keďže bol tej mienky, že aj v ich prípade (rovnako ako v prípade sťažovateľa 2) ide o neodstrániteľný nedostatok podmienky konania spočívajúci v absencii žalobného návrhu.

Možno uviesť, že v konečnom dôsledku právoplatnými rozsudkami krajského súdu a najvyššieho súdu bolo meritórne rozhodnuté iba o žalobe sťažovateľa 1, kým konanie vo vzťahu k sťažovateľovi 2, sťažovateľke 3 a sťažovateľke 4 bolo z procesných dôvodov spočívajúcich v neodstrániteľnom nedostatku podmienky konania (absencii žalobného návrhu) zastavené.

16. Za uvedeného stavu by sa javilo ako logické, aby sťažovatelia v sťažnosti podanej ústavnému súdu namietali nesprávnosť záverov najvyššieho súdu a pokúšali sa vyvrátiť, či aspoň spochybniť správnosť jeho záverov.

V skutočnosti sa sťažovatelia závermi, o ktoré sa najvyšší súd opiera, v sťažnosti prakticky vôbec nezaoberajú. Ani sa len nepokúšajú namietat' záver o tom, že sťažovateľ 1 porušenie svojich subjektívnych práv nenamietal, resp. že oprávnená námietka porušenia práva na rozhodnutie orgánu verejnej správy v 60-dňovej lehote nemohla mať vplyv na správnosť rozhodnutia. Rovnako ostatní sťažovatelia nepolemizujú s právnym názorom o neodstrániteľnom nedostatku podmienky konania v ich prípade, ktorý spočíva podľa názoru najvyššieho súdu v absencii žalobného návrhu.

V danej situácii preto ústavný súd nemá k dispozícii žiaden argumentačný podklad zo strany sťažovateľov, na základe ktorého by mal závery najvyššieho súdu preskúmavať. Nie je totiž úlohou ústavného súdu, aby nedostatočnú procesnú aktivitu sťažovateľov vyvažoval tým, že by si sám „domýšľal“ argumenty, ktoré by mohli spochybníť správnosť záverov najvyššieho súdu.

Rozhodujúcim argumentom sťažovateľov uplatneným v sťažnosti je poukaz na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu v obdobných prípadoch. V týchto rozhodnutiach zaujal najvyšší súd stanovisko, podľa ktorého príslušná pobočka Sociálnej poisťovne, ale ani ústredie nemali právomoc rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k osobám v rovnakom postavení, v akom sa nachádzajú aj sťažovatelia. Preto, podľa názoru sťažovateľov ani neprichádzala do úvahy iná možnosť, ako zrušenie rozhodnutia ústredia, keďže bolo vydané bez opory v zákone. Toto rozhodnutie treba preto označiť za nulitný, resp. ničotný právny akt (paakt). Práve v tomto vidia sťažovatelia najzávažnejšie pochybenie zo strany všeobecných súdov, ktoré vzhľadom na nedostatok právomoci orgánov verejnej správy rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy mali bezodkladne pristúpiť k zrušeniu rozhodnutia ústredia ako aj prvostupňového rozhodnutia. Sťažovatelia poukazujú v tejto súvislosti aj na ustanovenie § 134 ods. 2 písm. b) Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého správny súd nie je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak rozhodnutie alebo opatrenie vydal orgán, ktorý na to nebol podľa zákona oprávnený.

Podľa názoru ústavného súdu nemožno túto argumentáciu sťažovateľov akceptovať.

Vychádzajúc zo záveru najvyššieho súdu o absencii žalobného návrhu v prípade sťažovateľa 2, sťažovateľky 3 a sťažovateľky 4 je zrejmé, že neexistoval žiaden procesnoprávny podklad, na základe ktorého by mohli všeobecné súdy o požiadavkách uplatnených týmito sťažovateľmi konať a rozhodnúť. Nebolo teda možné na základe neexistujúcej žaloby právoplatné rozhodnutie ústredia zrušiť, nech už by to bolo z akéhokoľvek dôvodu. Tak isto to neprichádzalo do úvahy ani v prípade sťažovateľa 1, ktorý síce žalobu podal, avšak v nej nenamietal porušenie svojich subjektívnych práv. Vychádzajúc z namietaného porušenia práv ostatných sťažovateľov nemohli totiž všeobecné

súdy na základe žaloby sťažovateľa 1 správnosť právoplatného rozhodnutia ústredia preskúmať. Namietané porušenie subjektívneho práva na rozhodnutie v 60-dňovej lehote spravidla nezakladá možnosť správneho súdu napadnuté rozhodnutie zrušiť. Preto v súvislosti s takýmto konaním sa správny súd otázkou právomoci orgánu verejnej správy konať vo veci spravidla ani nezaoberá.

Ústavný súd iba celkom okrajovo poukazuje na nesprávne poukázanie sťažovateľov na § 134 ods. 2 písm. b) Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého správny súd nie je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak ide o rozhodnutie orgánu, ktorý na to nebol podľa zákona oprávnený. Vzhľadom na ustanovenie § 492 ods. 2 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov, v tomto prípade aplikácia ustanovenia, na ktoré sa sťažovatelia odvolávajú, vôbec neprichádzala do úvahy, pretože v danej veci bolo odvolanie podané ešte 15. januára 2015, teda pred nadobudnutím účinnosti Správneho súdneho poriadku (pred 1. júlom 2016). Vzhľadom na túto okolnosť v skutočnosti by prichádzalo do úvahy použitie § 250j ods. 3 predposlednej a poslednej vety Občianskeho súdneho poriadku.

V závere treba zdôrazniť, že najvyšší súd (s výnimkou námietky nedodržania zákonnej 60-dňovej lehoty) sa uplatnenými žalobnými argumentmi sťažovateľov vôbec nezaoberal, pretože dospel k záveru o nedostatku vecnej aktívnej legitimácie sťažovateľa 1 a k záveru o tom, že sťažovateľ 2, sťažovateľka 3 a sťažovateľka 4 žiadnu žalobu nepodali (boli iba pribratými účastníkmi konania). Ústavný súd bez toho, aby zaujal akékoľvek meritórne stanovisko k rozhodujúcim argumentom najvyššieho súdu, môže iba konštatovať, že pre úplnú absenciu protiargumentácie zo strany sťažovateľov nie je možné správnosť záverov najvyššieho súdu meritórne preskúmať.

Hoci sa najvyšší súd uplatnenými argumentmi sťažovateľov vzhľadom na prijatý právny názor nezaoberal (s výnimkou namietaného nedodržania zákonnej 60-dňovej lehoty), čo vylučuje zároveň potrebu, aby sa nimi zaoberal ústavný súd, napriek tomu treba poznamenať v súvislosti s námietkou, podľa ktorej najvyšší súd mal vyčkať na rozhodnutie

Súdneho dvora o predbežnej otázke položenej v iných konaniach v obdobných veciach, že táto námietka sa (bez ohľadu na uvedené okolnosti, ako aj na to, že najvyšší súd žiadnu otázku európskeho práva neriešil) javí už na prvý pohľad aj ako neprípustná.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie sťažnosti, aj keď sa nespĺnila podmienka podľa odseku 1, ak sťažovateľ preukáže, že túto podmienku nespĺnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

Hoci sťažovatelia podali proti rozsudku krajského súdu odvolanie, uvedenú požiadavku v nej, ale ani v podaných žalobách neuplatnili. Preto z materiálneho hľadiska treba konštatovať, že nevyužili možnosť túto námietku v konaní pred všeobecnými súdmi uplatniť, čo by zakladalo neprípustnosť tejto časti sťažnosti, keby bolo potrebné sa ňou osobitne zaoberať. Podstatné je aj to, že sťažovatelia ani len netvrdili (tým menej preukazovali), že túto námietku neuplatnili pred všeobecnými súdmi z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

17. Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. novembra 2017